

Noen inntrykk fra Helsingfors – den 11. europeiske konferansen for medisinske-/helsefaglige bibliotek

Tittel: Towards a New Information Space – Innovations and Renovations

Av K. Olav Holm, førsteamanuensis, Høgskolen i Tromsø (bibliotek-/IT-seksjonen)

Tre motiver lå til grunn for min deltakelse på denne konferansen: et gjensyn med National Public Health Institute i Helsingfors – som for mer enn 20 år siden hadde regien på en meget nyttig workshop om rensing av overflateantigener fra Enterobakterier. For det annet – via et kurs i ”brobygging” mellom PubMed og Entrez Life Science-basene – å få en praktisk introduksjon til bioinformatikk som et interessant og særdeles aktuelt fagområde. Og sist, men ikke minst – et ønske om å bli kjent med flere fagkolleger og deres daglige virke.

Nye arenaer – andre modeller for faglig informasjonsutveksling (kunnskapsproduksjon)

NPHI-biblioteket (National Public Health Institute¹) er i fysisk forstand betydelig mindre enn for 25 år siden og har på grunn av redusert behov for arealer og hyllemeter også fått en mer ”moderne” tilværelse i første etasje av den aktuelle NPHI-bygningen, borte fra hedersplasseringen i toppetasjen (sjefskontorer pr i dag). Den gang fantes et spesielt minneverdig møterom tilknyttet biblioteket, med direkte tilgang både til badstu (med vindu!) og en stor veranda – begge med formidabel utsikt over den finske hovedstaden: dvs en klassisk finsk arena for faglige diskurser og kreative innspill! Slikt måtte nødvendigvis gjøre inntrykk på internasjonale forskerspirer.

Endringene i NPHI-biblioteket er vel ganske typisk for de siste årenes utviklingstrend i også akademiske biblioteker – fra et klassisk samlingsbasert fokus til et mer *målgruppeorientert* sådant. Reduserte arealer, færre tilsatte og økt digitalisering har endret kravet både til de fagansattes kompetanse og arbeidsmåter.

Behovet for nytenkning overfor sentrale brukergrupper ble godt eksemplifisert på konferansen av Heather Todd fra University of Queensland (Australia), som fortalte om prosesserfaringer og opplevd suksess med fornying av ”Biological Sciences Library” (<http://www.library.uq.edu.au/bio/>), riktignok etter en lang ressursdiskusjon og kamp med lokale administratorer). De bygget om til mer moderne og ”gjennom-siktige” lokaler, med forskjellige typer arbeidsstasjoner – både for ”ekshibisjonister” og de som ønsket å jobbe mindre eksponert, uten innsyn fra andre. Supplert med diverse web 2.0-tjenester og økt tilgang til bærbare it-enheter hadde deres nye og mer (studentfokuserende) fleksible design gitt fornøyde brukere. God service kombinert med muligheter for å velge studiearenaer tilpasset forskjellige læringsbehov, hadde gjort biblioteket til et sted studentene *likte å oppsøke* når de skulle tilegne seg ny kunnskap. ”Connected learning spaces” over hele institusjonen (”not just library spaces”) – alt basert på en romslig pedagogisk plattform – var UQ-bibliotekets langsiktige målsetting og anbefaling.

Gode kurstilbud i forkant av konferansen²

Konferansedeltakerne ble tilbudt et rikholdig ”pre-conference”-kursprogram. Mine valg var ”Bridging the Gap between PubMed and the Entrez Life Sciences Databases” og ”Health2.0 & Library2.0: Power to the User (and the Librarians)”.

i) Entrez Life Sciences

Det første kurset startet med en grei innføring i molekylær cellebiologi som et nødvendig grunnlag for å bli bedre kjent med (noen av) de 67 forskjellige Entrez Life Sciences databasene som er utviklet av ”the

¹ <http://www.ktl.fi/portal/english/ktl/departments/>

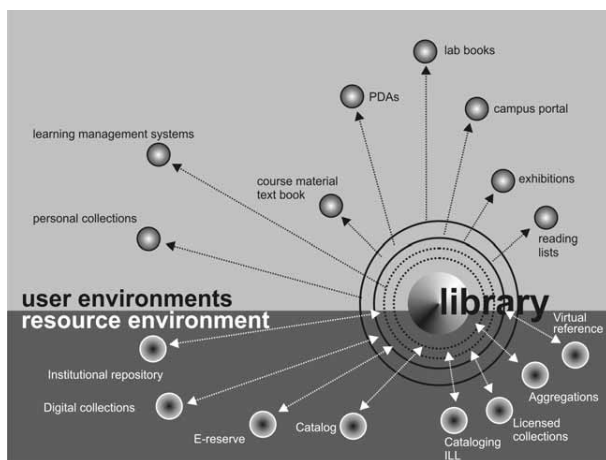
² <http://wiki.helsinki.fi/display/CEC2008EAHIL/Home>

National Center for Biotechnology Information” (NCBI). Entrez³ byr på et integrert system⁴ for søk og gjenfinning av: litteratur (PubMed&PubMed Central), opplysninger om diverse arvestoff- og proteinsekvenser, en rekke flotte 3D-molekylstrukturer (som kan roteres), og mye mer. En inspirerende kurslærer, David Herron fra Karolinska Institutet i Stockholm, veiledet deltakerne gjennom en rekke gode eksempler på informasjonshenting på tvers av utvalgte Entrez-ressurser. Kurset var nyttig, både med tanke på kontakten med aktuelle forskermiljøer og framtidige informasjons- og undervisningsoppgaver. Flere detaljer om dette kurset finner du i en annen artikkel i dette nummeret av SMH-nytt.

ii) 2.0-verktøy til undervisnings- og instruksjonsformål – og en bedre tilrettelagt ressurstilgang?

Utvikling av bedre informasjonssystemer vil alltid stå sentralt i et fagbibliotek. Tilgang til mest mulig relevant informasjon for de forskjellige sluttbrukere og faggrupper er idealet. Utfordringen er hvordan nå ut og best legge til rette for sluttbrukernes behov gjennom synliggjøring av biblioteket(s) tjenester?

Det handler følgelig om å yte bibliotekservice innenfor sluttbrukernes arbeidsflyt. Man må etter hvert i større grad bevege seg ut på verdensveven der brukerne er, i beste fall også gjøre bibliotekstjenester tilgjengelige via bærbar, såkalt håndholdte hjelpemidler. Og det bør være mulig for brukerne å opprette og påvirke utformingen av egne ”startsider”.



(kilde: Guus van den Brekel: eahil newsletter 2007, vol 13)

Bruk av 2.0-teknologi til hverdags krever økt kompetanse i begge ender av tilbyder-/brukerkjeden, derfor ønsket om et kurs og mer kunnskap på dette området.

Guus van den Brekel (nl) og Dorine Kieft-Wondergem (nl) ga noen smakebiter på hva som kan utvikles og tilbys brukerne av bibliotekstjenester: som for eksempel skreddersydde hurtigSøk-verktøylinjer for import i lokale nettlesere⁵, via såkalte wiki-tjenester og/eller bruk av personlig/sosial startside-programvare (Netvibes). Netvibes er et gratis verktøy som kan benyttes ved konstruksjon og tilpasning av informasjonssider for biblioteket og dets brukere (opprettet et biblioteks-”univers”). Programvaren åpner for bruk av såkalte ”library widgets”⁶, dvs at man kan skreddersy ”ressurstilbud” som brukerne sjølv kan laste ned til sin startside dersom de har interesse av akkurat denne informasjonskilden (eks PubMed).

Jeg likte spesielt godt eksemplet med bibliotek-verktøylinje (teknologien støtter både Explorer og Firefox). En slik verktøylinje kan vises/aktiveres øverst i nettleseren, i utvidet (se ”demo” nedenfor) eller minimert form. Nedtrekksmeny og ”knapper” kan inneholde de mest aktuelle ressurser og servicetjenester som tilbys av det lokale biblioteket – inkludert RSS-feed-/nyhetsmuligheter, alt umiddelbart tilgjengelig

³ Ostell, J. (2002), ‘The Entrez search and retrieval system’, in ‘The NCBI Handbook’ [Internet], National Library of Medicine (US), National Center for Biotechnology Information, Bethesda, MD, Chapter 14 (URL: <http://ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi?db¼Books>).

⁴ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/Database/datamodel/index.html>

⁵ <http://www.rug.nl/Bibliotheek/locaties/bibCMB/informatie/toolbar/DemoToolbar2.html>

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Web_widget, se evt noen lødige eksempler her <http://no.eco.netvibes.com/widgets>

og klart til bruk! Dette vil trolig være en aktuell applikasjon for mange biblioteker (dersom lokale IT-avdelinger ikke stikker for mange sikkerhetskjepper i hjulene)?!



Internett er full av også nyttig informasjon om tilgjengelighet, bruk og effekten av nettbaserte 2.0-applikasjoner – man kan sågar følge et eget kursopplegg om temaet⁷. Mer om de Web 2.0-mulighetene som er nevnt ovenfor finner du under følgende lenke:

http://www.eahil.net/newsletter/journal_2007_vol3_n1.pdf (s 8-16).

Utfordringen ved eventuell re-design eller supplement av bibliotekets informasjonssystemer er å finne et moderat og formålstjenlig teknologi-nivå, best tilpasset brukernes behov. Teknologibruken må tjene fagbehovene, ikke omvendt, dvs ”Power to the User (and the Librarians)”.

Postersesjonen

Mer enn 50 postere ble presentert på konferansen. Noen forfattere var åpenbart førstereisaktører, enkelte andre mer erfarne – slik det alltid er. Helhetsinntrykket var at de fleste godt kunne trenge et lynkurs i hvordan presentere sitt budskap på en bedre og mer ”treffende” måte. Alt for mange postere var overlesset med informasjon i uleselig skriftstørrelse (på 1 meters avstand), gjerne i kombinasjon med tilslørende farger og/eller bakgrunnsbilder. Flere interessante budskap forsvinner – og potensielle fagkontakter uteblir – i og med at de færreste bruker tid på ”uleselig” stoff. Kanskje speiler dette et generelt behov for økt pedagogisk kompetanse i bibliotekverdenen?! Arrangørene prøver å stimulere til bedring på dette området gjennom tildeling av forskjellige (kategorier) posterpriser.

Min primærinteresse var knyttet til temaene erfaringer rundt organisering av informasjonsstøtte i medisinske biblioteker (inkludert div 2.0-erfaringer), åpne institusjonelle arkiv og om eventuelle sammenhenger mellom bibliotekansattes kompetanse og sluttbrukerens opplevde servicekvalitet. Jeg fant mine ”favorittpostere” primært via omtalen i konferanseprogrammet (man forbereder seg sjølsagt!).

Ana Ivkovic fra Serbia representerte gjennom sin poster (13) et godt eksempel på at man med svært små ressurser og bruk av en rekke såkalte 2.0-verktøy (Netvibes, bibliotek-verktøylinjer, etc) kan komme langt i forsøket på å dekke etterspørselen fra sine fagkolleger. Den gjeveste posterprisen gikk imidlertid til biblioteket ved Kuopio universitetssykehus, for presentasjonen av sin mentorordning for nyansatte. Ordningen innebærer at seniorkolleger bidrar med opplæring og kunnskap om lokale forhold og rutiner samtidig som de får frisket opp sine fagkunnskaper i dialogen med de ferskere bibliotekarene (poster 2). ”First-timer”-posterprisen ble tildelt folkene bak presentasjonen av ”The Danish Hospital Licence Consortium”: et elektronisk ressursamarbeid innen de 5 nye helseregionene (f.o.m. 2007 – poster 50).

Det oppstår alltid hyggelige samtaler rundt postere. Man får innblikk i hvordan andre jobber og tenker, kan utveksle erfaringer og i beste fall også bidra til konstruktive meningsutvekslinger på tvers av miljøer.

Litt om nye informasjonskilder og potensielle prosjektutfordringer også for fagreferenter?

Overføring av medisinsk relatert kunnskap mellom basalforskning og klinisk praksis representerer utfordringer på flere plan. Tradisjonelle, kanskje også kulturelle grenser mellom grunnforskning, klinisk og pasientrettet forskning ble i 2002 forsøkt identifisert og overskredet av ”National Institutes of Health” (NIH) gjennom arbeidet med et ”veikart” for medisinsk forskning i det 21. århundret, der anbefalingen til medlemsinstitusjonene var å styrke såkalt ”translational research” (el. ”translational medicine”).

En kunnskapsoverføring fra basis- til praksisfeltet representerer i seg selv svært komplekse forskningsutfordringer og må nødvendigvis være basert på ”team”-arbeid mellom de involverte aktørene, dvs. laboratorie(grunn)forskere, kliniske forskere, annet helsepersonell, statistikere, datafolk og kanskje også informasjonsspesialister/fagreferenter (kliniske bibliotekarer)?!

⁷ <http://23tingom2null.blogspot.com/search/label/%23%2018%3A%20Webapplikasjoner>

Det er lett å skjønne behovet for og betydningen av en aktiv toveis kommunikasjon på veien mellom laboratoriet ("bench") og pasientens seng ("bedside"). Det er krevende å oppnå full oversikt over hele "strekket", og lett å miste oversikten (og Cochrane hjelper bare et stykke på veg). Nye oppdagelser i begge vei-ytterpunkter bidrar til økt kunnskap i motsatt ende, med muligheter til å optimalisere de mellomliggende forskningsstrategier, som igjen kan bidra til at de nye oppdagelsene raskest mulig kan bli "oversatt" til ny klinisk kompetanse. Ønsket "endepunkt" er sjølsagt bedre behandlingsmetodikk.

Den eksponentielt økende informasjonsmengden knyttet til forskning på både årsaker til, og behandling av sykdommer, representerer en kjempeutfordring for de fleste involverte klinikere. Utfordringene blir enda tydeligere for de informasjonsspesialister og/eller fagbibliotekarer (kliniske bibliotekarer) som skal representere et støtteapparat rundt denne virksomheten.

"Investigator Portal" fra Thomson Reuters synes på denne bakgrunn å være et spennende forsknings- og informasjonsverktøy⁸ – særlig rettet mot forskere. Denne kunnskapsbasen tar sikte på å gi lett tilgang til aktuell informasjon fra både pre-kliniske og kliniske kilder. Mer enn 500 forskere bidrar kontinuerlig med oppdatering av fagstoff til portalen gjennom å få inn også de ferskeste "pre-print" nyheter fra aktuelle fagområder/konferanser. I tillegg kommer direkte lenker til primærkilder som PubMed, Clinicaltrials.com, EntrezGene, ProteinDat Bank, patenter samt FDA (US Food and Drug Administration) og EMEA ("European Medicines Agency" - før 2004 kjent som "The European Agency for the Evaluation of Medicinal Products"). Portalen er pr i dag tilgjengelig på områdene: kreft, hjerte-/karsjukdommer, nevrologiske lidelser, luftveis- og fordøyelsessjukdommer, psykiatri, infeksjons-sykdommer, urinveislidelser, Aids og Diabetes. Den har også oppdaterte referanser til patentlitteratur som kan ha relevans for de aktuelle forskningsområdene.

Det kunne vært spennende å teste nytten av det som synes å være en både velstrukturert og rask tilgang til faglig nøkkelinformasjon – sjølsagt i et nært samarbeid med kliniske faggrupper/forskere (eventuelt også beslutningstakere tilknyttet større medisinske prosjekter)?! Produktet virker umiddelbart både innbydende (grensesnittet) og faglig solid (innhold) – og synes å være en spennende utprøvingskandidat, også for en interessert fagreferent??!⁹

Hva man faktisk vet som grunnlag for videre forskning eller (be)handling er én ting, men en systematisk oversikt over hva man faktisk *ikke* vet, eller er *usikker på* behandlingseffekten av, kan også være meget nyttig informasjon. Et eksempel på sistnevnte er DUET-basen (Database of Uncertainties about the Effects of Treatments) som er under utvikling i Storbritannia (UK-government), men helt sikkert av interesse også utenfor UK. Deltakerne fikk servert et godt foredrag om et svært spennende prosjekt / produkt.

Konklusjon – en nyttig konferanse!

Ovenstående smakebiter representerer noen av mine "sterkeste" inntrykk fra en konferanse jeg opplevde som "matnyttig". Praktiske og jobberelaterte kurs og en rekke gode foredrag gjorde turen til vel anvendt tid. Nye kontakter er etablert med muligheter for samarbeid, både om utprøving og utvikling, så i løpet av høsten er det bare å gripe fatt ... mange spennende utfordringer venter.

Det er slett ikke alltid man sitter igjen med så positive inntrykk etter en faglig reise!

⁸ <http://scientific.thomsonreuters.com/media/pdfs/InvestigatorPortalBroch.pdf>

⁹ Det er her fristende også å dra inn noe om de mulighetene som ligger i utvidet bruk av verdensveven, den såkalte "semantiske veven" (se for eksempel Sci.Am, mai 2001). For relevansens skyld, gjerne også eksemplifisert med elementer fra Entrez-basene (p.t. manglende logisk kopling mellom databaseelementer, som for eksempel et gen og dets tilhørende mRNA). Men dette får vente til en seinere anledning. Spesielt nysgjerrige / interesserte kan sjøl lese mer om "translational research" og "the Semantic Web", f.eks. her: <http://www.biomedcentral.com/1471-2105> .